

Çocuklar için (10-14 Yaş Grubu) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendini Değerlendirme Ölçeği

Aylin KANAT ALAV

Fatma Sema GÜRKAN

Manuscript information:

Received: December 7, 2020

Revised: March 23, 2021

Accepted: April 17 2021

Öz

Bu araştırmanın amacı 10-14 yaş grubu çocukların Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu kapsamındaki kendini değerlendirmelerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Bu araştırma bir ölçek geliştirme çalışması olup araştırma sürecinde nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçek 3 boyut ve 24 maddeden oluşmaktadır. Araştırma sırasında 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim öğretim yıllarında Mersin ili genelindeki bir özel okulda 10-14 yaş grubunu barındıran 5,6,7 ve 8. Sınıfta öğrenim gören toplamda 500 öğrenci ve klinik ortamda desteğe başvuran 47 çocuk ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında verilerin analizi SPSS 21 istatistik programı üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi devamında doğrulayıcı faktör analizi için R 3.3.1 programında yer alan "lavaan" versiyon 0.5-22 kütüphanesinde yer alan cfa fonksiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Boyutlar belirlendikten sonra ölçeğin güvenirlik analizleri için yarıya bölme ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının hesaplanması yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .89 olarak belirlenmiştir. Faktör analizini belirlemek için Varimaks döndürme yöntemi ile yapılan Temel Bileşenler Faktör analizi sonucu öz değeri 1'den büyük (4.02,3.59 ve 3.56) olan 3 faktörlü bir yapının varyansın %44.7'sini açıkladığı görülmektedir. Maddelerin ayırt ediciliğinin belirlenmesinde ise madde toplam korelasyon yönteminden yararlanılmıştır. Madde toplam korelasyonu .66 ile .39 aralığında bulunmuş maddelerin iyi düzeyde ayırt edicilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin 3 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu incelendiğinde elde edilen indekslerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçeğin geçerlik analizleri Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının hesaplanması ve test tekrar test yöntemi ile hesaplanmıştır. Test tekrar yöntemi 50 kişilik bir gruba 3 hafta ara ile uygulanmıştır. Ölçeğin toplam puanın iç tutarlık katsayısı ise .92 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda "10-14 yaş Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendini

Yazar 1

Uzman, Toros Üniversitesi,
TÜRKİYE
E-mail:
aylin.kanat@hotmail.com.tr

Yazar 2

Toros Üniversitesi, TÜRKİYE
E-mail:
sema.gurkan@toros.edu.tr

Değerlendirme Ölçeği'' ne yönelik 3 alt boyutlu 24 maddeye sahip güvenilirliği ve geçerliliği olan bir ölçek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, Çocukta DEHB, Çocuklar için DEHB ölçeği.

Abstract

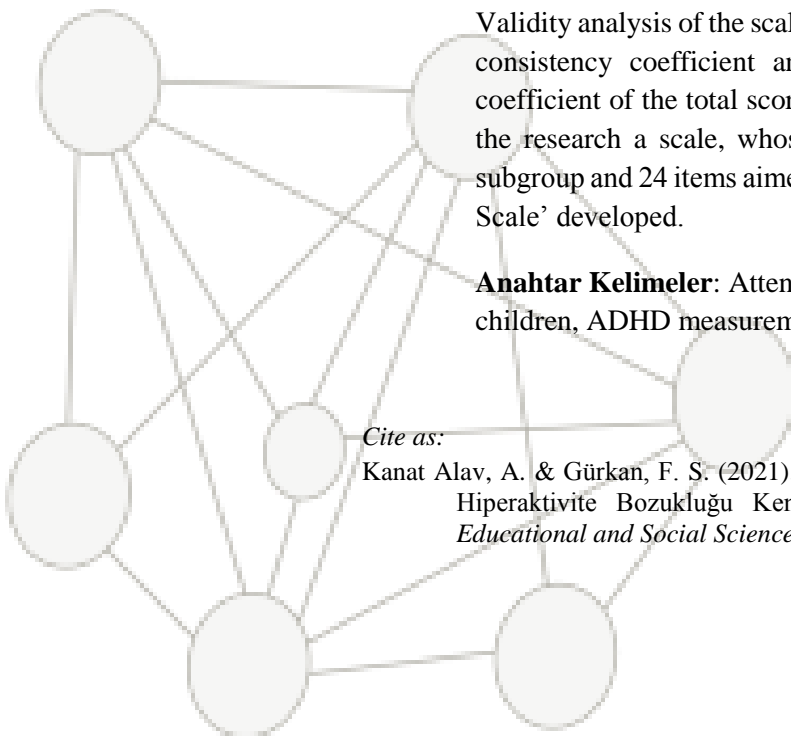
The aim of this study, is to improve a valid and reliable scale to measure self assessment of Attention Deficit and Hyperactivity Disorder in children aged 10-14.

This research is a scale improvement study and in the survey process scanning method, one of the quantitative research methods. This study was conducted with total 500 children who are 10-14 age group and students in grades 5.,6.,7 and 8, in a private school in Mersin province at 2017-2018 and 2018-2019 academic years and 47 children who applied for support in a clinical setting. In the scope of the research, exploratory factor analysis was conducted through SPSS 21 statistical program. After determining the dimensions, methods have been used reliability analysis of the scale was divided by Split-Half method and Cronbach alpha internal consistency coefficient calculation. Cronbach alpha internal consistency coefficient calculated for the whole scale was determined as .89. Principle components made by Varimax rotation method to determine factor analysis As a result of factor analysis, a 3-factor structure with eigenvalues greater than 1 (4.02, 3.59 and 3.56) explained 44.7% of the variance. The item total correlation method was used to determine the discrimination of items. It was concluded that the items total correlation was found between .66 and .39 and showed good discrimination. When the confirmatory factor analysis was performed to confirm the 3- factor structure of the scale, the indices obtained were found to be acceptable. Validity analysis of the scale was calculated by using Cronbach Alpha internal consistency coefficient and test-retest method. The internal consistency coefficient of the total score of the scale was calculated as .92. At the end of the research a scale, whose validity and reliability were validated, with 3 subgroup and 24 items aimed for the '10 -14 years old ADHD Self Assessment Scale' developed.

Anahtar Kelimeler: Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ADHD in children, ADHD measurement, ADHD scale for children.

Cite as:

Kanat Alav, A. & Gürkan, F. S. (2021). Çocuklar için (10-14 Yaş Grubu) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendini Değerlendirme Ölçeği. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6 (1), 1 – 25.

GİRİŞ

“Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olarak adlandırılan klinik tablo ile örtüşen çocukluk çağı davranış patolojisi 1902’de İngiliz çocuk hekimi Still tarafından tanımlanmıştır” (Swanson ve ark. 1998). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu birçok nedene bağlanmakla birlikte çevrenin etkisi, beyindeki bazı yapısal işlev bozukluklar ve kalıtımın etkisi ile ön plana çıkmaktadır.

Dikkat dağınıklığı; zihnen ya da fiilen bir işle meşgul olduğumuz anda dikkatimizi yeterince toparlayamayıp, yeterince konsantre olamama durumudur, buna bağlı olarak ise dikkat eksikliği; küçük yaşlarda görülmeye başlayan tanımlanmış bir bozukluktur ve günlük işlevlerimizi olumsuz yönden etkilemektedir.

Dikkat kavramı zamanımızda yer ettiği anlam itibariyle bütün duygu ve düşünce gücünü bir nokta veya bir konu üzerine yoğunlaştırmak yani odaklanmaktır. “Burada odak kelimesi, önemli olan neyin dikkat edileceğini, yapılacağını, hatırlanacağını seçmek ve yerine getirmek için an be an uygulanan karmaşık, dinamik süreci ifade etmektedir” (Brown, 2013).

Dikkat kavramı üzerinden uyarana bağlı dikkatimizi yönlendiren bazı özelliklerde mevcuttur bunlar; şiddet, büyüklük, kontrast ve hareket olarak tanımlanmıştır. Seçici dikkati kullanarak istediğimiz uyarılara odaklanıyor olmamız bunu sürekli olarak istediğimizi seçip, algılayabiliyoruz anlamına gelmez. Burada şemalarımızın devreye girdiği gerçeğiyle karşılaşırız. Algımız son tahlilde, karşılaştığımız uyarılarla ve uyarıları, geçmiş deneyimlerimizle oluşturduğumuz şemalarla uyumlu biçimde algılama eğilimimizle sınırlandırılmıştır (Yıldırım, 2005).

DEHB kavramı kapsamında dikkatin öğrenme süreci ile olan ilgisi ve akademik okul yaşantısı içerisinde etkin öğrenmeyi gerçekleştirmek için dikkat kavramının altını çizebiliriz. Öğrencinin sınıf içerisinde aktif dinlemeye katılmasıyla başlayan süreç göz önüne alındığında, öğrencinin bu süreçte dışardan gelen olumsuz uyarıcılarla dikkatinin dağılması öğrenmeyi sekteye uğratan etmenler arasındadır.

DEHB alt tipi kapsamında, hiperaktivite için küçük yaşlarda görülmeye başlayan gelişim düzeyine uygun olmayan aşırı hareketlilik ve dürtüsellik denilmektedir. Dürtüsellik kavramı aşırı riskli tutum ve davranışları barındırıp, yeterince planlanmamış durumlarda istenmeyen sonuçlarla biten davranış durumunu kapsamaktadır. Dürtüsellik, dikkatsizlik sabırsızlık, yenilik arama, risk alma, heyecan ve zevk arama, zarar görme ihtimalini düşük hesaplama ve dışa dönüklük gibi özellikler ile kendini gösterir (Yazıcı, 2010). Dürtüsellüğün çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Eysenck dürtüselligi risk alma, plan yapmada yetersizlik ve zihnini çabuk toplayamama ile ilişkilendirmiştir. Patton ve arkadaşları (1995) ise dürtüselligi hazırlıksız aniden hareket (motor aktivasyon), elindeki işe odaklanmadan (dikkat), plan yapmadan ve yeterince düşünmeden (plan eksikliği) şeklinde üç bölümde ele almayı uygun görmüşlerdir. Deneysel-davranışsal anlamda ise büyük ve gecikmiş ödüllerden çok küçük ama doğrudan ödülleri seçme olarak tanımlanır. Bu kavram DSM-5 Tanı Ölçütleri kitabında, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu kavramı alt tipleri içerisinde “Aşırı Hareketlilik ve Dürtüsellik” olarak yer bulmaktadır.

Erişkinlik dönemi bozuklukları arasında da kendini gösteren DEHB, okul çağı çocukluk döneminde sık görülmekte ve fark edilmesi okul ortamında daha da kolaylaşmaktadır. Öğrenmeyle ilgili problem yaşanıldığını fark eden ebeveyn, sınıf içerisinde bazı olumsuz davranışlarla birlikte dikkatin sürdürülememesi ve öğrenmenin gerçekleşmediğini fark eden öğretmen yönlendirmede önemli rol oynamaktadır. Sağlıklı yönlendirme sonucu uzmanlarca klinik gözlemlerle birlikte birtakım ölçümler gerçekleştirilmektedir. Derecelendirme ölçekleri ve belirti kontrol listeleri çocukların sorun davranışlarını ölçmede çabuk, maliyetine göre etkin ve standart bir yaklaşım sağlar (Angold 1989). DEHB ölçme tekniklerinde aile, öğretmen gözlem ve şikayetleri üzerinde durularak geçerliliği ve güvenilirliği ülkemizde de test edilen Conners Ölçeği önemli bir yer tutmaktadır. CDÖ için başlıca üç kullanım alanı belirlenmiştir. Bunlar; çocuklarda görülen sorunlu davranışların saptanmasında genel bir tarama aracı, belirli bir tanıyı netleştirmek için yardımcı araç ve tedavi sonuçlarının değerlendirilmesinde ölçüm aracı olmasıdır (Giannaris ve ark. 2001). Ayrıca çocuğun zihinsel performansını belirlemeye dayalı WISC-4 gibi ölçeklerde netlik kazandırmaktadır. Bu ölçekler haricinde birtakım dikkat testleri ve dürtüselliğin ölçümüne yönelik ölçeklerde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda ölçümle ilgili olarak çocukların kendi farkındalık düzeylerinin ön planda olduğu çalışmaların mevcut olmadığı görülmektedir.

DEHB ile ilgili birçok bilgi mevcut fakat yaş dönemlerine uygun çok az ölçek bulunmaktadır. Her yönüyle sağlıklı yapılabilen bir ölçüm, tedavi yöntemleri ile ilgili net kararlara varılabileceğini destekler. Doğru bir ölçümle yapılan tedavi ise; bireyin günlük yaşam işlevlerinde, akademik başarısında ve çevre ile olan sosyal yaşamında büyük bir kazanç sağlar.

Diğer psikiyatrik bozukluklarda olduğu gibi temel bilgi kaynaklarından özenle alınmış klinik öykü ve değerlendirmelerin yerini tutabilecek, yeterli duyarlılık ve özgüllükte psikolojik ve biyolojik ölçüm testi bulunmamaktadır. Bu eksikliğin giderilmesine yönelik psikolojik ölçümlerde faydalı olabilmek adına bu araştırma ile katkı sağlamaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada amaç ölçek geliştirmeye yöneliktir ve bu nedenle öncelikle; dikkat, aşırı hareketlilik ve dürtüselliği ölçmeye yönelik soru havuzu oluşturuldu. Daha sonra maddelerin işleyip, işlemediğini anlamak için 250 öğrenci üzerinde uygulanan 40 soruluk ölçek "Açımlayıcı Faktör Analizi" ile kontrol edilmiş 24 maddenin kullanımı geçerli kılınmıştır.

Çalışmada uç verilerin hesaplanması Mahalanobis yöntemi kullanılmıştır. Daha sonra Varimaks döndürme yöntemi ile faktör analizi yapılarak alt boyutlar belirlenmiş, ölçeğin güvenilirliği için Yarıya Bölme (Split-Half Method) ve Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayılarının hesaplanmasıyla incelenmiştir. Ölçekten alınan puanlarla sosyo-demografik veriler t testi ve varyans analizi yöntemleriyle yapılmıştır.

Verilerin analize uygunluğunu bulmak amacıyla KMO örneklem uygunluk ve Barlett Küresellik Testi testleri yapılmış daha sonra ölçeğin boyutlarının değerlendirmesi için Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Faktöriyel yapının belirlenmesinden sonra boyutlar arasındaki ilişki Pearson Çarpımlar Moment Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Maddelerin ayırt ediciliğinin belirlenmesi için ise toplam korelasyon yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırmanın modeli

Bu araştırma bir ölçek geliştirme çalışması olup araştırma sürecinde nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmada hedef evren Türkiye’de ortaokul öğrenci olarak okumakta olan çocuklardır. Çalışma evreni ise 3 aşamalı uygulama ve analizleri barındıran 10-14 yaş grubu 500 öğrenci, DEHB tanısı almış, farklı bir psikiyatrik tanı almış ve herhangi bir tanı almamış 47 öğrenci üzerinden örneklem gruplarını kapsamaktadır.

Veri toplama süreci

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak kullanılan bilgi formu ve kullanılan tüm ölçekler için Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü ilgili bölümünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın 1. Aşamasında soru havuzu oluşturulup test edilmiş ve 24 madde 3 boyut belirlenmiştir. Çalışmanın 2. Aşamasında Diva, Barrat Dürtüsellik ve 10-14 yaş ADHD Öz Bildirim ölçeği uygulanmıştır. 3. Aşamada ise Conner’s Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği, Burdon Dikkat testi ve 10-14 yaş DEHB kendini değerlendirme Ölçeği uygulamasında kontrol grubu, tanı almış grup ve farklı tanı grubuna mensup 10-14 yaş arası çocuklar üzerinde uygulamalar yapılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Çalışmada, özellikle klinik ortamda uygulanan ölçek için çocuğun ad, soyad, yaş, cinsiyet bilgilerinin girilmesi ve varsa çocuğun psikiyatristten tanı aldığı bir hastalığın bulunup bulunmadığı sorulmuş, varsa belirtilmesi istenmiştir.

Conners Ana Baba Derecelendirme Ölçeği (CADÖ-48)

Conners ve arkadaşları tarafından anne-babanın çocuğun okul dışı ortamlardaki davranışlarına dair gözlemlerini değerlendirmek için geliştirilmiştir (Conners, Sitarenios, Parker ve ark. 1998). CADÖ-48 yenilenmiş kısa form Türkiye geçerlilik çalışması Çiğdem Dereboy ve arkadaşları (2007) tarafından yapılmıştır.

Toplamda 48 maddeden oluşmakta olan kısa form ebeveyn değerlendirme ölçeği olarak kullanılmaktadır. Hiç doğru değil (Hiçbir zaman, nadiren)- 0 puan; Biraz doğru (Bazen)- 1 puan; Oldukça doğru (Çoğu kez, Sık sık)- 2 puan; Çok doğru (pek çok kez, çok sık)- 3 puan. Bir alt ölçekten alınan puan arttıkça, bu durum, bireyin alt ölçek ile tanımlanan probleme sahip olma düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Davranım sorunu, Ataklık/Hiperaktivite, Öğrenme sorunu, Kaygı ve Psikosomatik içerikli maddeleri barındırarak 5 alt boyutu ölçmektedir.

CADÖ-48 geliştirilmeye çalışılan ölçeğin güvenilirliği için klinik ortamda 10-14 yaş grubu arasında DEHB tanısı almış, farklı bir tanı almış ve tanı almamış gruplar üzerinden anne-babalara uygulanmıştır.

Burdon Dikkat Testi

1895 yılında Benjamin Bourdon tarafından geliştirilen Burdon Dikkat testi bireysel ya da toplu olarak uygulanabilen bir testtir. Dikkati, yorgunluğu, hareketliliğin hızını, çalışma temposunu, sürekli konsantrasyonun ve dikkatin yüksek seviyede olduğu monoton çalışma sürecinde

dayanıklılığı ve çalışma performansını ölçen standart bir testtir (Brunner, 2006, 15-16). Testin değerlendirilmesi 0-40 hata puanı esas alınarak yapılmaktadır.

Araştırmanın psikiyatri kliniklerinde yapılan aşamasında 10-14 yaş grubu arasında DEHB tanısı almış, farklı bir tanı almış ve tanı almamış çocuklar üzerinde uygulanmıştır. Çocuklardan 3 küme halinde karışık halde verilen harfler içerisinde a,b,d ve g harflerini bulmaları istenmiş, bu sayede çalışmanın dikkat boyutundaki güvenilirliği test edilmiştir.

Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF)

Barrat dürtüsellik boyutunun değerlendirilmesinde yararlanılan hem normal hem de klinik alanda uygulanabilen bir ölçektir. BIS 1959 yılında Barratt tarafından geliştirilmiş ve uzun formda 30 maddeden oluşmaktadır. En son formu olan BIS-11 1995 yılında geliştirilmiştir (Patton, Stanford, Barratt, 1995). 2008 yılında ise Güleç ve arkadaşları Türkçede geçerlik güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Plan yapmama, Motor dürtüsellik ve Dikkat dürtüsellik içerikli maddeleri barındırır ve maddeler 4'lü likert tipi olarak puanlamaya alınır.

Çalışmanın 3. Aşamasında, 250 öğrenci üzerinde 10-14 yaş DEHB kendini değerlendirme ölçeği ve DIVA-2 tanısız görüşme formuyla birlikte okul ortamında çocuklara uygulanmıştır. Geliştirme çalışması yapılan ölçeğin dürtüsellik boyutunu karşılaştırmak için uygun bulunmuştur.

DIVA-2 DEHB için Tanısal Görüşme Formu

DIVA Sandra Kooij tarafından DSM-IV semptomları esas alınarak geliştirilmiştir. Çocukluk ve yetişkinlik dönemi uygulamalarını barındıran Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite/Dürtüsellik'e yönelik DSM-IV A1 ve A2 ölçütlerini tanısal olarak tespit etmeye çalışan bir görüşme tarama formudur. Uygulamada bireyin kendi görüşlerine yer verildiği kadar çevresindeki (anne-baba, eş) kişilerinde bilgilerine başvurulur.

Çalışmada DIVA-2'nin çocukluk dönemi örneklerinin bulunduğu; Dikkat A1 ölçütlerinin ve Hiperaktivite/Dürtüsellik A2 ölçütlerini kapsayan formdan yararlanılmak istenmiş 250 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır.

Çocuklar için (10-14 Yaş Grubu) Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Kendini Değerlendirme Ölçeği

Güvenirlik ve geçerliliği test edilmeye çalışılan bu ölçek Mersin İl Milli Eğitim onaylı ilk hali 40 maddeden oluşturulmuştur. Uzman görüşü ve 250 öğrenci üzerinde yapılan ilk çalışmada çalışan maddeler tespit edilmiş, 24 maddeden oluşan son halini almıştır. Ölçek üzerinde yer alan cinsiyet, doğum tarihi, sınıfı, okulu ve sana göre okul başarın nasıl? sorularıyla öğrenciyle ilgili demografik bilgilere ulaşılmak amaçlanmıştır.

Ölçeğin son 24 maddelik çocuklarda dikkat, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik boyutlarını kapsayan bu hali yine Mersin İl Milli Eğitim onayını alarak, DIVA-2 Çocukluk Dönemi Örnekleri Formu ve Barrat Dürtüsellik Ölçekleriyle birlikte 250 öğrenci üzerinde tekrar uygulamaya dahil edilmiştir. Ayrıca Klinik ortamda 10-14 yaş grubu arasında DEHB tanısı almış, farklı bir tanı almış ve tanı almamış çocuklar üzerinde de uygulanmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi

Ölçeğin Geliştirilmesi sürecinde uzman görüşleri ve konu ile ilgili literatür taraması yapılarak 40 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler 4'lü likert ile derecelendirme (1- Hiçbir zaman, 2-Bazen 3- Sıklıkla ve 4-Çok sık) şeklinde belirlenmiştir. Bu maddelerden 17 tanesi dürtüsellik, 11 tanesi dikkat eksikliği ve 12 madde ise aşırı hareketlilik ile ilgili yazılmıştır. Ölçeğin faktöriyel yapısının belirlenmesinden önce 20 kişilik bir grup ile ön deneme çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sonrasında ölçekteki eksiklikler giderilmiş ve son halini almıştır.

Verilerin analizi

Çalışmada toplanan veriler analiz için SPSS 21 istatistik programına yüklenmiştir. Veri setindeki boş maddeler o maddenin ortalaması ile doldurulmuştur. Sonraki aşamada uç verilerin belirlenmesi amacıyla Mahalanobis uzaklığı hesaplanmış ve verilerde uç veri olmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmada öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin ortalaması ve yüzdeler dilimleri hesaplanmıştır. Daha sonra geliştirilen ölçeğin faktöriyel yapısının belirlenmesi için varimax döndürme yöntemi ile temel bileşenler faktör analizi yapıp, alt boyutlar belirlenmiştir. Boyutlar belirlendikten sonra ölçeğin güvenirlik analizleri olarak yarıya bölme ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının hesaplanması yöntemleri kullanılmıştır. Daha sonra ölçeğin toplam puanı ve boyutları arasındaki ilişki korelasyon analizleri ile incelenmiştir. Ölçekten alınan puanların sosyo demografik verilere göre karşılaştırılması bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi yöntemleri ile yapılmıştır.

2. aşamada ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi R 3.3.1 programında yer alan "lavaan" versiyon 0.5-22 (Rosseel, 2012) kütüphanesinde yer alan cfa fonksiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Modelin veriye uygunluğu, Chi-square (Hu ve Bentler, 1999), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index) (CFI) (Byrne, 1998; Kline 2011), Trucker-Lewis İndeksi (Trucker- Lewis Index) (TLI), kök ortalama kare yaklaşım hatası (Root Mean Square Error of Approximation) (RMSEA) (Byrne, 1998) Standart Kök Ortalama Kare Kalan (Standardized Root Mean Square Residual) (SRMR) (Kline, 2011) uyumluluk istatistikleri değerlendirilerek belirlenmiştir. Lance (2006) indeks değerleri için RMSEA ve SRMR için .10'dan küçük olması, CFI ve TLI'nın .80'den büyük olması ve son olarak Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranının (χ^2/sd) 5'den büyük olmamasının iyi uyum değerlerine işaret ettiğini ifade etmektedir.

BULGULAR

Aşama 1

Tablo 1. incelendiğinde katılımcıların 97'sinin (%38.8) kız öğrenci ve 153'ünün (%61.2) erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Katılımcıların sınıf düzeyi incelendiğinde, 71 öğrencinin (%28.4) 5. Sınıf, 48 öğrencinin (%19.2) 6. Sınıf, 67 öğrencinin (%26.8) 7. Sınıf ve 64 (%25.6) öğrencinin ise 8 sınıfa devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların okul başarısı incelendiğinde, 150 öğrencinin (%60) iyi düzeyde olduğu, 90 öğrencinin (%36) orta ve 10 öğrencinin (%4) ise kötü düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet, sınıf ve okul başarılarına dair frekans ve yüzdeler:

		N	%
Cinsiyet	Kız öğrenci	97	38.8
	Erkek öğrenci	153	61.2
	Toplam	250	100
Sınıf	5. Sınıf	71	28.4
	6. Sınıf	48	19.2
	7. Sınıf	67	26.8
	8. Sınıf	64	25.6
	Toplam	250	100
Okul Başarısı	İyi	150	60
	Orta	90	36
	Kötü	10	4
	Toplam	250	100

Ölçeğin boyutlarının belirlenmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi çok sayıda değişkenin bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda yapıya ulaşmayı hedeflemektedir (Büyüköztürk, 2002). Açımlayıcı faktör analizi yönteminde uygunluğu sınanan bir maddenin bir boyutta (faktörde) yer alması o boyut ile olan ilişkisini gösteren yük değeri ile ilişkilidir. Maddelerin bir faktörde olmasının temel koşulu, 0.30 ve üzeri faktör yük değerine sahip olması olarak belirlenmiştir. (Kline, 1994).

Açımlayıcı faktör analizinden önce verilerin analize uygunluğunun belirlenmesi amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem uygunluk ve Bartlett Küresellik Testi testleri yapılmıştır. Verilerin faktör analizi için uygun olması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) .60'dan yüksek ve Bartlett Testi'nin hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Bu çalışmada yapılan analiz sonucunda KMO değeri .87 ve Bartlett Küresellik Testi χ^2 değeri ise 2032,611 ($p < .000$).

Varimax döndürme yöntemi ile yapılan Temel bileşenler Faktör analizi sonucunda bazı maddelerin .30'dan düşük faktör değeri gösterdiği; bazı maddelerin faktör değerinin ise birden fazla faktörde yüksek olduğu görülmüştür. Bu maddeler çıkartılarak yapılan analiz sonucunda öz değeri 1'den büyük (4.02, 3.59 ve 3.56) olan 3 faktörlü bir yapının varyansın %44.7'sini açıkladığı görülmektedir.

11 maddeden oluşan ve faktör yükleri .76 ile .58 arasında olan bu faktör toplam varyansın 16.10'unu açıklamaktadır. Bu faktör çocuğun dürtülerini kontrol edememesi ile ilgili maddeleri kapsadığı için "Dürtüsellik" olarak isimlendirilmiştir (örnek madde: Sorulan sorulara bitmeden yanıt veririm). 6 maddeden oluşan ve faktör yükleri .72 ile .51 arasında olan bu boyut toplam varyansın 14.36'sını açıklamaktadır. Bu boyut, çocuğun gereğinden fazla hareketli olması ile ilgili

maddeleri kapsadığı için “Aşırı Hareketlilik” olarak isimlendirilmiştir (örnek madde: Sürekli hareket etmek isterim ellerim ayaklarım kıpır kıpırdır). Son olarak 7 maddeden oluşan ve faktör yükleri .76 ile .45 arasında değişen bu boyut toplam varyansın 14.25’ini açıklamaktadır. Bu boyut çocuğun dikkatini yeterince toparlayamaması ile ilgili maddeleri kapsadığı için “Dikkat Eksikliği” olarak tanımlanmıştır (örnek madde: Ders esnasında anlatılan konuyu dinlemekte zorlanırım).

Tablo 2. 10-14 yaş dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu öz bildirim ölçeği açımlayıcı faktörü analizi sonuçları:

Faktör 1 Dürtüsellik	Faktör Yüğü	Madde Toplam Korelasyonu
37. Arkadaşlarımla tartışırım	.76	.57
32. Davranışlarımı engellemekte zorluk çekerim.	.70	.46
35. Arkadaşlarımla sorun yaşarım.	.60	.44
27. Kendimi kontrol etmekte zorlanırım.	.58	.57
31. Derste parmak kaldırmadan konuştuğum olur.	.57	.49
25. Başkaları konuşurken istemeden bölerek araya girerim.	.57	.57
34. Arkadaşlarımdan biri beni kızdırdığı zaman ben de onu incitirim.	.54	.59
28. İstemeden hatalar yaptığım olur.	.53	.49
33. Sorulan sorulara bitmeden yanıt veririm.	.61	.51
26. Arkadaşlarımla oyun oynarken sıramı beklemekte zorluk çekerim.	.58	.54
38. İsteyerek arkadaşlarımı kızdırırım.	.52	.39
(1. Faktör: Açıklanan varyans: 16.102, öz değer: 4.02, Cronbach alfa: .84)		
Faktör 2 Aşırı Hareketlilik		
2. Sürekli hareket etmek isterim ellerim ayaklarım kıpır kıpırdır.	.72	.58
5. Oturmayı sevmem, koşuştururum.	.71	.54
8. Oturduğum yerde bir şeylerle uğraşıp hareket halinde olmak isterim.	.65	.58
1. Oturmam gereken durumlarda uzun süre oturamam ve yerimden kalkarım	.59	.39
4. Katıldığım oyun ve etkinliklerde sabırsız olabilirim.	.52	.51
7. Aceleci ve sabırsızımdır.	.51	.55
(2. Faktör: Açıklanan varyans: 14.364, öz değer: 3.59, Cronbach alfa: .78)		

Faktör 3 Dikkat Eksikliği		
20. Ödevlerimi bitirmekte zorlanırım.	.76	.66
21. Ders esnasında anlatılan konuyu dinlemekte zorlanırım.	.71	.58
15. Anlatılanları, konuşulanları akılda tutamakta zorlanırım.	.70	.55
17. Dikkat gerektiren karmaşık dersleri (örneğin; matematik, dil bilgisi vb.) yapmaktan kaçınırım.	.62	.50
16. Ödevlerime başlamakta zorlanırım.	.61	.55
18. Unutkanımdır.	.54	.45
23. Ders çalışırken, sınava hazırlanırken neyi hangi sırada yapacağımı (hangi sırayla çalışacağımı) bilemem.	.45	.42
(3. Faktör: Açıklanan varyans: 14.250, öz değer: 3.56, Cronbach alfa: .79)		

Maddelerin ayırt ediciliğinin belirlenmesinde madde toplam korelasyon yönteminden yararlanılmıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere maddelerin madde toplam korelasyonu .66 ile .39 aralığındadır. Büyüköztürk (2002) madde toplam korelasyonunun yorumunda .30 ve daha yüksek değerlerin ölçülmek istenen özelliği ayırt etme açısından yeterli olacağını ifade etmektedir. Bu bilgi doğrultusunda maddelerin iyi düzeyde ayırt edicilik gösterdiği, diğer bir ifade ile maddelerin oluşturulan ölçme aracının bütünü ile ölçülmek istenen özelliği iyi bir şekilde ölçen maddeler oldukları söylenebilir.

Güvenirlilik sonuçları

Ölçeğin güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları Dürtüsellik boyutu için .84, Aşırı Hareketlilik boyutu için .78 ve Dikkat eksikliği boyutu için ise .79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .89 olarak belirlenmiştir.

Yarıya Bölme (Split-Half Method) formu iki eş parçaya bölerek, iki yarının deneklere aynı anda uygulanması sonrası, deneklerin yarılarından aldıkları puanlar arasındaki korelasyon ile güvenirlik tahmini yapılmasına olanak sağlayan bir yöntemdir (Turgut, 1993). Ölçeğin Toplam puanı için .69, Dürtüsellik için .70, Aşırı hareketlilik için .52 ve Dikkat eksikliği boyutu için .63 olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Ölçeğin toplam puanına ve alt boyutlarına ait betimsel istatistikler:

<i>Faktörler</i>	<i>Madde Sayısı</i>	<i>En Düşük Puan</i>	<i>En Yüksek Puan</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
Dürtüsellik	11	11	44	18.60	5.37	1.056	1.216
Aşırı Hareketlilik	6	6	24	11.07	3.64	.918	.382
Dikkat Eksikliği	7	7	28	10.65	3.48	1.452	1.922
Toplam Puan	24	24	96	40.19	10.27	.939	.711

Tablo 3. incelendiğinde 10-14 yaş dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu öz bildirim ölçeği toplam puanı ve boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler görülmektedir. Buna göre 1. faktörün (Dürtüsellik) ortalaması 18.60 (SS=5.37), 2. faktörün (Aşırı Hareketlilik) ortalaması 11.07 (SS=3.64) ve 3. faktörün (Dikkat Eksikliği) ortalaması 10.65 (SS=3.48) olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın ortalaması ise 40.29'dir (SS=10.27).

Ölçekten alınan toplam puan ve boyutların normal dağılım gösterip göstermedikleri ile ilgili olarak çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde Dürtüsellik (1.056, 1.216), Aşırı Hareketlilik (.918, .382) ve Dikkat

Eksikliği (.1452, 1.922) boyutları ile ölçeğin toplam puanının (.939, .711) basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu görülmektedir. Pallant (2001) bu katsayıların +2, -2 aralığında olması durumunda puanların normal dağılım gösterdiğini belirtmiştir. Bu bilgi ışığında verilerin normal dağılım ölçütünü de karşıladığı söylenebilir.

Tablo 4. Ölçeğin toplam puanının ve boyutları arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizi sonuçları:

	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1. Dürtüsellik	-	.530**	.531**	.887**
2. Aşırı Hareketlilik	-	-	.451**	.783**
3. Dikkat Eksikliği	-	-	-	.774**
4. Toplam Puan	-	-	-	-

** Korelasyon .01 Düzeyinde anlamlı

Ölçeğin faktöriyel yapısı belirlendikten sonra elde edilen son halinin toplam ve boyutları arasındaki ilişki Pearson Çarpımlar Moment Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda Dürtüsellik Boyutunun Aşırı Hareketlilik ($r=.530$, $p<.01$) ve Dikkat Eksikliği ($r=.530$, $p<.01$) Boyutları ile aralarında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna ek olarak Aşırı Hareketlilik Boyutu ile Dikkat Eksikliği Boyutu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.451$, $pz.01$) görülürken; ölçeğin toplam puanının tüm boyutlar ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu öz bildirim ölçeğinden alınan puanların cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığı bağımsız t testi sonuçları:

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>P</i>
Dürtüsellik	Kız	97	17.51	5.07	-2.55	248	.176
	Erkek	153	19.26	5.40			
Aşırı Hareketlilik	Kız	97	9.97	2.95	-3.62	248	.002*
	Erkek	153	11.65	3.89			
Dikkat eksikliği	Kız	97	10.55	3.62	-.285	248	.284
	Erkek	153	10.68	3.41			
Toplam Puan	Kız	97	30.05	10.19	-2.69	248	.844
	Erkek	153	41.60	10.14			

* $p<.05$

Tablo 5 de Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu öz bildirim ölçeğinden alınan puanların katılımcıların cinsiyeti açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda katılımcıların Aşırı Hareketlilik boyutundan aldıkları puanların cinsiyet açısından farklılaştığı görülmektedir. ($t=1.15$, $p<.05$). Bu sonuca göre erkek öğrenciler ($X=11.65$, $SS=3.89$) kız öğrencilere göre ($X=9.97$, $SS=2.95$) Aşırı Hareketlilik boyutundan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar almışlardır. Tablodaki diğer sonuçlar Dürtüsellik ($t=-2.55$, $p>.05$), Dikkat Eksikliği ($t=-.285$, $p>.05$) ve ölçeğin toplam puanından alınan puanlar ($t=-2.69$, $p>.05$) katılımcıların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 6. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu öz bildirim ölçeğinden alınan puanların sınıf açısından karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi sonuçları:

	<i>Sınıf</i>	<i>N</i>	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	5. Sınıf	71	20	5.90			
	6. Sınıf	48	17.16	4.76			
Dürtüsellik	7. Sınıf	67	18.47	5.32	3	2.98	.06
	8. Sınıf	64	18.20	4.83			
	5. Sınıf	71	11.66	4.02			
Aşırı Hareketlilik	6. Sınıf	48	10.60	3.32			
	7. Sınıf	67	10.56	3.81	3	1.28	.279
	8. Sınıf	64	11.03	3.19			
	5. Sınıf	71	11.07	3.68			
Dikkat Eksikliği	6. Sınıf	48	9.91	2.84			
	7. Sınıf	67	10.65	3.23	3	1.05	.371
	8. Sınıf	64	10.67	3.92			
	5. Sınıf	71	42.73	11.56			
Toplam Puan	6. Sınıf	48	37.68	9.19			
	7. Sınıf	67	39.79	9.89	3	2.50	.611
	8. Sınıf	64	39.90	9.59			

Tablo 6’da Ölçekten alınan puanların sınıf değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda alınan puanların sınıf değişkeni açısından anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Aşama 2

Ölçeğin 2. aşamasında faktöriyel yapının belirlenmesi amacıyla 250 kişilik örneklem grubuna uygulama yapılmıştır. Bu aşamanın sonunda ölçeğin boyutları ve bu boyutlardaki maddeler istatistiksel olarak incelenmiş ve ölçeğin son hali verilmiştir. Sonraki aşamada oluşturulan ölçeğin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İlk olarak 50 kişilik bir gruba 3 hafta ara ile test tekrar test işlemi yapılmıştır. Son olarak 250 kişilik farklı bir örneklem grubuna oluşturulan ölçeği ile Diva ve Barrat Dürtüsellik ölçeği uygulanmıştır.

Katılımcıların betimsel istatistikleri

Tablo 7. Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf ve okul başarılarına dair frekans ve yüzdeler:

		N	%
Yaş	10	47	18,8
	11	62	24,8
	12	51	20,4
	13	53	21,2
	14	37	14,8
	Toplam	250	100
Cinsiyet	Kız öğrenci	95	38,0
	Erkek öğrenci	155	62,0
	Toplam	250	100
Sınıf	5. Sınıf	75	30,0
	6. Sınıf	59	23,6
	7. Sınıf	60	24,0
	8. Sınıf	56	22,4
	Toplam	250	100
Okul Başarısı	İyi	157	62,8
	Orta	84	33,6
	Kötü	9	3,6
	Toplam	250	100

Tablo 7. incelendiğinde katılımcıların yaş grupları incelendiğinde, 47'sinin (%18,8) 10 yaş, 62'sinin (%24,8) 11 yaş, 51'inin (%20,4) 12 yaş, 53'ünün (%21,2) 13 yaş, 37'sinin (%14,8) 14 yaş olduğu görülmektedir. Katılımcıların 95'inin (%38) kız öğrenci ve 155'ünün (%62) erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Katılımcıların sınıf düzeyi incelendiğinde, 75 öğrencinin (%30) 5. Sınıf, 59 öğrencinin (%23,6) 6. Sınıf, 60 öğrencinin (%24) 7. Sınıf ve 56 (%22,4) öğrencinin ise 8 sınıfa devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların okul başarıları incelendiğinde, 157 öğrencinin (%62,8) iyi düzeyde olduğu, 84 öğrencinin (%33,6) orta ve 9 öğrencinin (%3,6) ise kötü düzeyde olduğu görülmektedir.

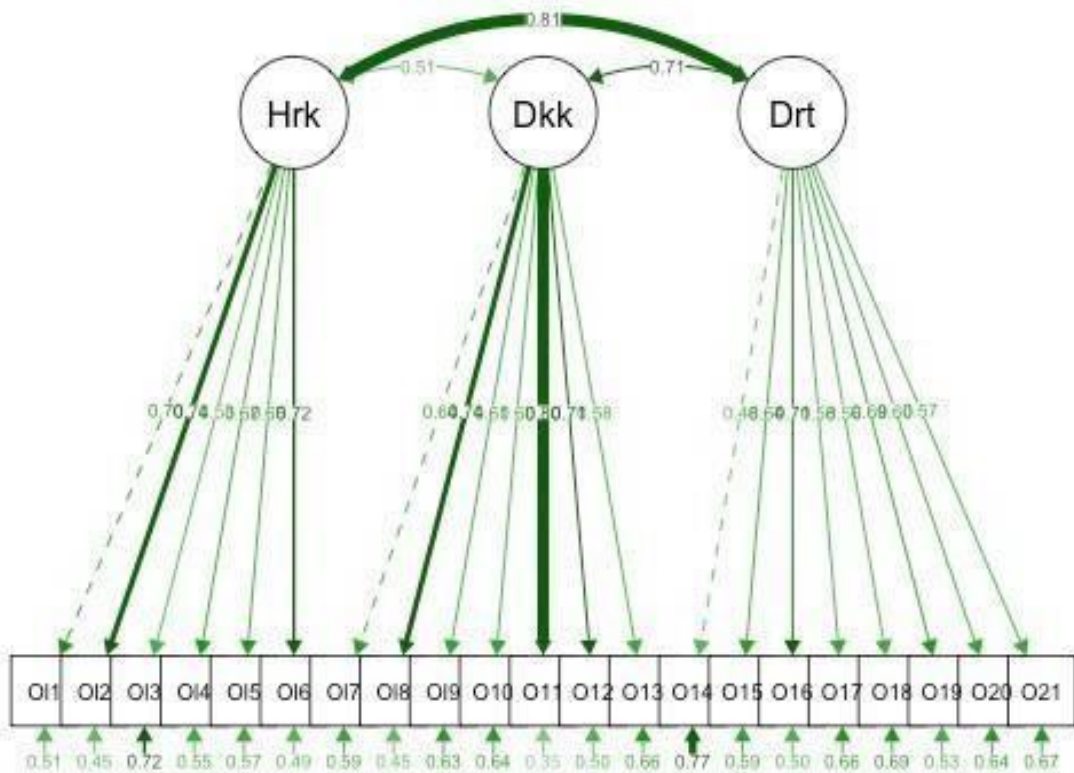

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri

Güvenirlik analizleri

Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi R3.3.1 programında yer alan “lavaan” versiyon 0.5-22 (Rosseel, 2012) kütüphanesinde yer alan cfa fonksiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Modelin veriye uygunluğu, Chi-square (Hu ve Bentler, 1999), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index) (CFI) (Byrne, 1998; Kline 2011), Trucker-Lewis İndeksi (Trucker- Lewis Index) (TLI), kök ortalama kare yaklaşım hatası (Root Mean Square Error of Approximation) (RMSEA) (Byrne, 1998) Standart Kök Ortalama Kare Kalan (Standardized Root Mean Square Residual) (SRMR) (Kline, 2011) uyumluluk istatistikleri değerlendirilerek belirlenmiştir. Lance (2006) indeks değerleri için RMSEA ve SRMR için .10'dan küçük olması, CFI ve TLI'nın .80'den büyük olması ve son olarak Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranının (χ^2/sd) 5'den büyük olmamasının iyi uyum değerlerine işaret ettiğini ifade etmektedir.

Ölçeğin 3 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu incelendiğinde elde edilen indekslerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir ($\chi^2(186, N = 250) = 463.799, p < .001$; CFI = .87, TLI = .85, SRMR = .072 ve RMSEA = .078) Elde edilen bu sonuçlar, verilerin 3 faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermektedir (Şekil 1.).

Şekil 1. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Tablo 8. Değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren pearson korelasyon analizi sonuçları:

	1	2	3	4	5	6	7
1. Aşırı Hareketlilik	-	.478**	.699**	.368**	.494**	.679**	.824**
2. Dikkat Eksikliği	-	-	.611**	.426**	.584**	.501**	.813**
3. Dürtüsellik	-	-	-	.436**	.563**	.653**	.807**
4. Barrat	-	-	-	-	.322**	.382**	.477**
5. Diva Dikkat	-	-	-	-	-	.703**	.628**
6. Diva Dürtü	-	-	-	-	-	-	.703**
7. Toplam Puan	-	-	-	-	-	-	-

** Korelasyon .01 Düzeyinde anlamlı

Tablo 8’de ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla Diva ölçeği ve Barrat Dürtüsellik Ölçeği ile olan ilişkisi incelenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde Aşırı hareketlilik alt boyutunun Barrat Dürtüsellik Ölçeğinden alınan puanlar ($r=.368$, $p<.001$), Diva Dikkat alt ölçeği ile ($r=.494$, $p<.001$) ve Diva Dürtü alt ölçeği ile ($r=.679$, $p<.001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Dikkat eksikliği alt boyutu incelendiğinde Barrat Dürtüsellik Ölçeğinden alınan puanlar ($r=.426$, $p<.001$), Diva Dikkat alt ölçeği ($r=.584$, $p<.001$) ve Diva Dürtü alt ölçeği ile ($r=.501$, $p<.001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Ölçeğin son alt boyutu olan Dürtüsellik boyutu incelendiğinde Barrat Dürtüsellik Ölçeğinden alınan puanlar ($r=.436$, $p<.001$), Diva Dikkat alt ölçeği ($r=.563$, $p<.001$) ve Diva Dürtü alt ölçeği ile ($r=.653$, $p<.001$) diğer boyutlara benzer şekilde pozitif yönden ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Diva-II dürtüsellik ve dikkat alt boyutlarının cronbach alfa güvenilirlik analiz sonuçları:

	Cronbach's Alpha
Dürtü	,82
Dikkat	,79

Tablo 9’da ölçekle beraber uygulanan diğer bir ölçek olan Diva-II Dürtüsellik ve Dikkat boyutlarında Cronbach Alfa değerleri hesaplanmış Diva-II’nin ölçek içerisindeki güvenilirliğine bakılmıştır. Diva-II Dürtüsellik ve Dikkat alt boyutlarının ölçek içerisindeki güvenilirlikleri Cronbach Alfa değerlerinin Dürtüsellik için .82 ve Dikkat için .79 olduğu görülmektedir.

Geçerlik analizleri

Ölçeğin geçerlik analizleri Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının hesaplanması ve test tekrar test yöntemi ile hesaplanmıştır. 50 kişi ile 3 hafta yapılan test tekrar test analizlerin göre Dürtüsellik alt boyutunun test tekrar test puanı .67, Aşırı Hareketlilik için .77, Dikkat Eksikliği alt boyutu için ise .65 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları incelendiğinde Aşırı Hareketlilik için .83, Dikkat Eksikliği için .85 ve Dürtüsellik için ise .84 olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam puanın İç tutarlık katsayısı ise .92 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin madde analizleri

Tablo 10. Ölçeğin maddelerinin ortalaması, madde toplam korelasyonu ve maddenin silindiğinde oluşacak cronbach alfa katsayılarını gösteren tablo:

<i>Madde</i>	<i>Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu</i>	<i>Madde silindiğinde Cronbach Alfa</i>	<i>Maddenin Aritmetik Ortalaması</i>
Madde 1	.595	.801	1,50
Madde 2	.688	.779	1,81
Madde 3	.452	.826	1,83
Madde 4	.605	.797	1,69
Madde 5	.592	.800	1,93
Madde 6	.655	.786	1,92
Madde 7	.595	.825	1,64
Madde 8	.626	.818	1,71
Madde 9	.546	.833	1,53
Madde 10	.549	.832	1,85
Madde 11	.724	.806	1,53
Madde 12	.646	.821	1,51
Madde 13	.542	.831	1,69
Madde 14	.449	.837	1,53
Madde 15	.55	.829	1,48
Madde 16	.610	.824	1,50
Madde 17	.483	.835	2,16
Madde 18	.531	.831	1,78
Madde 19	.601	.826	1,37
Madde 20	.547	.830	1,46
Madde 21	.548	.830	1,83
Madde 22	.521	.832	1,59
Madde 23	.544	.830	1,60
Madde 24	.418	.841	1,43

Tablo 10. incelendiğinde ölçekteki maddelerin analizleri görülmektedir. Ölçekteki 24 maddenin ortalamasının 1.37 ile 2.16 arasında olduğu görülmektedir. Maddelerin silindiğinde oluşacak Cronbach alfa katsayıları .779 ile .841 arasında ve maddelerin madde toplam korelasyonu ise 418 ile .688 arasında olduğu görülmektedir.

Ölçeğin alt boyutlarının normallik dağılımları, ortalama puanları ve standart sapmaları

Tablo 11. Ölçeğin alt boyutlarının normallik dağılımları, ortalama puanları ve standart sapmaları:

	<i>En Düşük Puan</i>	<i>En Yüksek Puan</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
1. Dürtüsellik	11	44	15.17	4.10	1.47	2.61
2. Aşırı Hareketlilik	6	24	10.71	3.88	1.089	.973
3. Dikkat Eksikliği	7	28	11.52	4.15	1.38	2.53
4. Toplam Puan	24	96	40.05	11.42	1.28	2.67

Aşama 3

Tablo 12. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri:

		<i>N</i>	<i>%</i>
Katılımcıların Yaşı	10	9	19.1
	11	10	21.3
	12	9	19.1
	13	12	25.5
	14	7	14.9
	Toplam	47	100
Katılımcıların Cinsiyeti	Erkek	22	46.8
	Kız	25	53.2
	Toplam	47	100
Katılımcıların Tanısı	DEHB tanısı	17	36.2
	Farklı Tanı	16	34
	Tanı Almamış	14	29.8
	Toplam	47	100

Tablo 12’de katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgiler görülmektedir. Tablo incelendiğinde 9 katılımcının (%19.1) 10 yaşında olduğu, 10 katılımcının (%21.3) 11 yaşında, 9 katılımcının (%19.1) 12 yaşında, 12 katılımcının (%25.5) 13 yaşında olduğu ve 7 katılımcının (%14.9) ise 14 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyeti ile ilgili tablo incelendiğinde 22 katılımcının (%46.8) erkek ve 25 katılımcının (%53.2) kadın olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcıların aldıkları tanı ile ilgili tablo incelendiğinde 17 katılımcının (%36.2) DEHB tanısı aldığı, 16 katılımcının DEHB tanısından farklı tanıları aldıkları ve 14 katılımcının ise herhangi bir tanı almaya grup olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış grup ile farklı tanı almış gruptaki katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların karşılaştırılması:

		<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Aşırı	DEHB tanısı	17	8.70	4.08		
Hareketlilik	Farklı Tanı	16	6.06	4.12	1.848	.032*
Dikkat	DEHB tanısı	17	8.23	4.13	2.348	.074
Eksikliği	Farklı Tanı	16	8.18	4.32		
Dürtüsellik	DEHB tanısı	17	10.35	5.63	.535	.386
	Farklı Tanı	16	8.5	6.46		
Toplam Puan	DEHB tanısı	17	27.29	9.48	1.179	.047*
	Farklı Tanı	16	22.5	12.53		

* $p < .05$

Tablo 13’de DEHB tanısı almış grup ile farklı tanıları almış gruptaki katılımcıların ölçekten aldıkları puanların karşılaştırıldığı bağımsız gruplar t testi analizleri görülmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde Ölçeğin aşırı hareketlilik alt boyutundan alınan puanların iki grup açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=1.848$, $p < .05$). Bu sonuca göre DEHB tanısı almış katılımcılar ($X=8.70$, $SS=4.08$) ölçeğin aşırı hareketlilik boyutundan Farklı tanı almış gruptaki katılımcılara ($X=6.06$, $SS=4.12$) göre daha yüksek puan almışlardır. Tablodaki bir diğer anlamlı sonuç ise Ölçeğin toplam puanı ile ilişkilidir. Benzer şekilde DEHB tanısı almış grup ($X=27.29$, $p < .05$) farklı tanı almış ($X=22.5$, $p < .05$) gruba göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan almıştır. Ölçeğin Dikkat eksikliği ve Dürtüsellik alt boyutlarından alınan puanlar ise gruplar açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 14. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış grup ile sağlıklı gruptaki katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların karşılaştırılması:

		<i>N</i>	<i>X</i>	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Aşırı	DEHB tanısı	17	8.70	4.08	2.316	.028*
Hareketlilik	Sağlıklı Grup	14	5.21	4.28		
Dikkat	DEHB tanısı	17	8.23	4.13	1.860	.001*
Eksikliği	Sağlıklı Grup	14	5.57	3.75		
Dürtüsellik	DEHB tanısı	17	10.35	5.63		
	Sağlıklı Grup	14	7.71	5.02	1.361	.851
Toplam Puan	DEHB tanısı	17	27.29	9.48	2.635	.013*
	Sağlıklı Grup	14	18.5	8.94		

* $p < .05$

Tablo 14’de DEHB tanısı almış grup ile herhangi bir tanı almamış sağlıklı gruptaki katılımcıların ölçekten aldıkları puanların karşılaştırıldığı bağımsız gruplar t testi analizleri görülmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde Ölçeğin aşırı hareketlilik alt boyutundan alınan puanların iki grup açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=2.316$, $p<.05$). Bu sonuca göre DEHB tanısı almış katılımcılar ($X=8.70$, $SS=4.08$) ölçeğin aşırı hareketlilik boyutundan tanı almamış gruptaki katılımcılara ($X=5.21$, $SS=4.28$) göre daha yüksek puan almışlardır. Tablodaki bir diğer sonuç ise Dikkat eksikliği alt boyutundan alınan puanların iki grup açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği analiz sonucudur ($t=1.860$, $p<.05$) Bu sonuca göre DEHB tanısı almış katılımcılar ($X=8.23$, $p<.05$) herhangi bir tanı almamış katılımcılara ($X=5.57$, $p<.05$) göre daha yüksek puan almışlardır. Son olarak ölçeğin toplam puanı ile ilgili analiz sonuçları incelendiğinde bu sonuçlara göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=2.635$, $p<.05$). Bu sonuca göre DEHB tanısı almış grup ($X=27.29$, $p<.05$) herhangi bir tanı almamış ($X=22.5$, $p<.05$) gruba göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan almıştır.

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde 10-14 yaş arası çocuklarda DEHB Kendini Değerlendirme Ölçeğinin geliştirilmesi aşamasında yapılan çalışmalara değinilmiş, elde edilen bulgulara ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmada 10-14 yaş öğrencilerinde karşılaşılan Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluklarına karşın çocukların farkındalık düzeylerini anlamaya ve ön tarama aracı olarak kolay uygulanabilirlik anlamında katkı sağlayabileceği düşünülen ölçek geliştirme çalışması yürütülmüştür. Ölçeğin geliştirme sürecine ilişkin karşılaştırmalar halihazırda var olan benzer kriterleri karşılayan diğer psikolojik ölçme araçlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Ölçek için maddelerin oluşturulması sürecinde DSM-V tanı kriterlerinden yararlanılırken, diğer ölçekler ve uzman görüşü alınarak da desteklenmiş soruların titizlikle hazırlanmasına önem verilmiştir. Ayrıca, ölçeğin sosyo-demografik bilgiler kısmında cinsiyet, yaş, sınıf, okul ve ‘‘Sana göre okul başarın nasıl?’’ soruları yöneltmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerin kapsam geçerliliğini saptamak için, Aşırı Hareketlilik, Dikkat Eksikliği ve Dürtüsellik olarak 3 boyutu kapsayan madde havuzu oluşturulmuştur. Alanında Uzman Profesör, Doçent, Dr. Öğretim Üyesi unvanına sahip öğretim üyeleri, Öğretim Elemanları olmak üzere 13 uzman tarafından incelenerek, onların görüşleri doğrultusunda 40 maddelik ilk aşma oluşturulmuştur. Bu aşamada oluşturulan 40 madde üzerinden önce 20 kişi daha sonrasında ise 250 öğrenciden oluşan bir çalışma grubu oluşturularak uygulama yapılmıştır.

Verilerin analize uygunluğunun belirlenmesi amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem uygunluk ve Bartlett Küresellik Testi testleri yapılmıştır. Verilerin faktör analizi için uygun olması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) .60’dan yüksek ve Bartlett Testi’nin hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Bu çalışmada yapılan analiz sonucunda KMO değeri .87 ve Bartlett Küresellik Testi χ^2 değeri ise 2032,611 ($p < .000$).

40 maddelik ölçek üzerinden yapılan 250 öğrenci uygulaması kapsamında ilk olarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılarak Dürtüsellikten 11 madde, Aşırı Hareketlilikten 6 madde ve Dikkat Eksikliğinden 7 maddenin ayırt edicilik özelliğini gösterdiği ortaya çıkmıştır ve 24 maddelik asıl ölçek oluşturulmuştur.

24 madde ve 3 boyuttan oluşan bu ölçeğe ‘‘10-14 yaş DEHB Kendini Değerlendirme Ölçeği’’ adı verilmiştir.

Elde edilen 24 maddenin korelasyon değerlerinin .66 ile .39 aralığında olduğu tespit edildikten ve elde edilen maddenin iyi düzeyde ayırt edicilik gösterdiği anlaşıldıktan sonra güvenilirlik için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ölçeğin tamamı için .89 bulunmuştur. Boyutlar arası Cronbach alpha değerleri ise; Dürtüsellik boyutu için .84, Aşırı Hareketlilik boyutu için .78 ve Dikkat eksikliği boyutu için ise .79 olarak hesaplanmıştır. Cronbach’s Alpha değerinin eğitim bilimlerinde ve sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda ,80 ve üzeri bulunması güvenilirlik ve iç tutarlılık için yeterli bir değer aralığı olarak kabul edilebilir (Erkuş, 2012). Daha sonra güvenilirlik tahmininde bulunabilmek için Split-Half Method uygulanmış toplam puan için .69 bulunmuştur. Ölçekten alınan toplam puan ve boyutların normal dağılım gösterip göstermedikleri ile ilgili olarak çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiş, basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu görülmektedir. Pallant’a göre bu katsayıların +2, -2 aralığında olması durumunda puanlar normal dağılım göstermektedir.

Faktöriyel yapısı belirlenen 10-14 yaş DEHB Kendini Değerlendirme ölçeğinin son hali üzerinde boyutlar arasındaki ilişki incelenmek istenmiş ve Pearson Çarpımlar Moment Korelasyon Analizi yapılmış ölçeğin toplam puanının boyutlar arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin puan ve boyutlar arasında cinsiyet üzerinden farklılık olup olmadığını belirlemek için ise bağımsız gruplar t testi yapılmış ve erkek öğrencilerin Aşırı Hareketlilik boyutunda kız öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları ortaya çıkmıştır. Diğer boyutlarda ise cinsiyet açısından bir farklılık gözlenmemiştir.

İlk aşamada ölçeğin boyutlarının ve maddelerinin istatistiksel olarak inceleyip son halini kazandırdıktan sonra psikometrik özellikler üzerinde durularak 50 kişilik grup üzerinden 3 hafta ara ile test tekrar test yöntemi yapılmış daha sonrasında ise 250 kişiden oluşan 10-14 yaş grubu öğrencilerine oluşturulan ölçek ile Diva-II ve Barrat Dürtüsellik ölçeği uygulanmıştır.

Ölçeğin 2. aşaması diye adlandırılan bölümde ise; ilk aşamaya dayanan uygulamalarla ölçek tekrar kontrol edilmiş uç verileri belirlemek için Mahalanobis uzaklığı hesaplanmış uç veriye rastlanmamıştır. Daha sonra faktöriyel yapının belirlenmesi için varimaks döndürme yöntemi ile boyutlar incelenmiş; belirlenen boyutlar üzerinden güvenilirlik analizleri için Split Half Method ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Daha sonra ölçeğin toplam puanı ve boyutları arasındaki ilişki korelasyon analizler ile incelenmiştir. Ölçekten alınan puanların sosyo-demografik verilere göre karşılaştırılması bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi yöntemleri ile yapılmış, sonraki aşamada ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi R studio ile lavaan paketi kullanılarak incelenmiştir.

Aşama 2’de güvenilirlik analizine değinildiğinde yapı geçerliliğinin belirlenmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış maddenin veriye uygunluğu incelenmiştir. Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index) (CFI), Trucker- Lewis İndeksi (Trucker- Lewis Index) (TLI), kök ortalama kare yaklaşım hatası (Root Mean Square Error of Approximation) (RMSEA), Standart Kök Ortalama Kare Kalan (Standardized Root Mean Square Residual) (SRMR) değerlendirmelerinin iyi uyum değerlendirmelere işaret ettiği anlaşılmıştır. Ölçeğin 3 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu incelendiğinde elde edilen indekslerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliliğinin belirlenmesi için değişkenler arasındaki ilişki DIVA-II ve Barrat Dürtüsellik ölçeği dahilinde incelenmiş ve 3 alt boyut karşılaştırıldığında boyutlar arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ölçeğin geçerlilik analizi için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayı hesaplaması ve test tekrar test yöntemi ile hesaplaması yapılmış, toplam puan iç tutarlılık katsayısı .92 çıkmıştır.

Ölçeğin madde analizleri üzerinde durulduğunda ise madde düzeltilip ya da silindiğinde oluşabilecek Cronbach Alpha değeri hesaplanmıştır. Bunlara ek olarak ölçeğin alt boyutlarının normallik dağılımları, ortalama puanları ve standart sapmaları da hesaplanmıştır.

Son aşamada ise yapılan klinik incelemede; Conner’s Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği, Burdon Dikkat testi ve 10-14 yaş DEHB kendini değerlendirme Ölçeği uygulamasında kontrol grubu, tanı almış grup ve farklı tanı grubuna mensup 10-14 yaş arası çocuklar üzerinde yapılan analiz sonuçlarında; DEHB tanısı almış grup ile farklı tanı almış gruptaki katılımcıların ölçekten aldıkları puanların karşılaştırılıp, bağımsız gruplar t testi yapıldığında, ölçeğin aşırı hareketlilik alt boyutundan alınan puanların iki grup açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. DEHB tanısı almış katılımcılar ölçeğin aşırı hareketlilik boyutundan farklı tanı almış gruptaki katılımcılara göre daha yüksek puan almışlardır. Ayrıca DEHB tanısı almış grup, farklı tanı almış gruba göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan almıştır. Ölçeğin Dikkat eksikliği ve Dürtüsellik alt boyutlarından alınan puanlar ise gruplar açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

DEHB tanısı almış grup ile herhangi bir tanı almamış sağlıklı gruptaki katılımcıların ölçekten aldıkları puanların karşılaştırıldığı bağımsız gruplar t testi analizleri sonuçları incelendiğinde; ölçeğin aşırı hareketlilik alt boyutundan alınan puanların iki grup açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuca göre DEHB tanısı almış katılımcılar ölçeğin aşırı hareketlilik boyutundan tanı almamış gruptaki katılımcılara göre daha yüksek puan almışlardır. Dikkat eksikliği alt boyutundan alınan puanların ise iki grup açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre DEHB tanısı almış katılımcılar, herhangi bir tanı almamış katılımcılara göre daha yüksek puanlar almışlardır. Son olarak ölçeğin toplam puanı ile ilgili analiz sonuçları incelendiğinde bu sonuçlara göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre DEHB tanısı almış grup herhangi bir tanı almamış gruba göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puan almıştır.

SONUÇ

Bu bölümde 10-14 yaş grubu çocuklarda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğuna karşı çocukların kendi öz değerlendirmelerini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin bulgularında ortaya çıkan sonuçlar üzerine durulmuş ve bulgular doğrultusunda yer verilmiştir.

Ölçek Mersin ili içerisinde birkaç aşamaya bağlı uygulamalarla okul sınırları içerisinde toplamda 500, okul dışı klinik ortamda ise 40 çocuğa uygulanmış elde edilen veriler doğrultusunda geçerlilik ve güvenilirliği sınanmıştır.

Ölçek bir özel okul içerisinde bulunan 10-14 yaş grubu 5,6,7 ve 8. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Ayrıca geliştirilen ölçme aracının yaş, cinsiyet, sınıf ve okul başarısı değişkenleri üzerinden de değerlendirmeleri söz konusu olmuştur.

Bu çalışmaya bağlı olarak 10-14 yaş çocuklarının DEHB konusunda öz bildirim farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak toplamda 3 boyut 24 maddeden oluşan, 4'lü likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir. Yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış, 10-14 yaş grubu çocukların DEHB 'e yönelik öz bildirimde bulunabilecekleri, okul ve klinik ortamda kolay uygulanabilecek bir ölçek geliştirilmiştir.

Geliştirilen ölçek sonucunda çeşitli değişkenlere göre yapılan analizlere ait sonuçlar;

- Ölçeğin boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde Dürtüsellik boyutunun, Aşırı Hareketlilik ve Dikkat Eksikliği boyutları ile aralarında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna ek olarak AH boyutu ile DE boyutu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülürken; ölçeğin toplam puanının tüm boyutlar ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir.
- Ölçekten alınan puanların katılımcıların cinsiyeti açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, katılımcıların AH boyutundan aldıkları puanların cinsiyet açısından farklılaştığı görülmektedir. Analize göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre AH boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar almışlardır.
- Dürtüsellik, Dikkat Eksikliği ve ölçeğin tamamından alınan toplam puanına bakıldığında katılımcıların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir. Ölçekten alınan puanların sınıf değişkenine göre yapılan analiz sonucunda, alınan puanların sınıf değişkeni açısından anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

- -AH alt boyutunun Barratt Dürtüsellik ölçeğinden alınan puanlar, Diva-II dikkat alt ölçeği ve Diva-II dürtü alt ölçeği ile pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmektedir.
- -DE alt boyutu incelendiğinde Barratt Dürtüsellik ölçeğinden alınan puanlar, Diva-II Dikkat alt ölçeği ve Diva-II dürtü alt ölçeği ile pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.
- Ölçeğin dürtüsellik boyutu incelendiğinde Barratt Dürtüsellik ölçeğinden alınan puanlar, Diva-II Dikkat alt ölçeği ve Diva-II Dürtü alt ölçeği ile diğer boyutlara benzer şekilde pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,42.
- Angold, A. (1989). Structured assessments of psychopathology in children and adolescents. C. T. (Ed) içinde, *The instruments of psychiatric research* (s. 271-303). New York: Wiley.
- Brown, T. (2013). *Dikkat Eksikliği Bozukluğu*. Ankara: ODTÜ.
- Brunner, Y. (2006). Luçşe, çem Supervnimanie. Rostov – na Donu: Feniks.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Pegem Akademi.
- Byrne, B. (1998). *Structural Equation Modeling With Lisrel, Prelis and Simplis: Basic Concepts, Applications and Programming*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Conners, C., Sitarenios, G., & Parker, J. (1998). The revised Conners' Parent rating scale (CPRS-R): Factor structure reliability and criterion validity. *J Abnorm Child Psychol*, 26:257-268.
- Dereboy, Ç., Şenol, S., & Dereboy, F. (2007). Conners Kısa Form Öğretmen ve Ana Baba Derecelendirme Ölçeklerinin Geçerliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(1):48-58.
- Doğangün , B., & Yavuz , M. (2011). Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 25-8.
- DSM-5. (2014). *Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı (Çev. E. Köroğlu)*. Ankara: Hekimler Yayın.
- Ercan, E., & Aydın, C. (2013). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (4. Baskı)*. İstanbul: Pupa Yayınları.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri Üzerine Yazılar*. Ankara : Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hu, L., & Bentler, P. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 1-55.
- J., P. (2001). *SPSS survival manual: Astep by step guide to data analysis using SPSS for Windows (version 10 and 11): SPSS student version 11.0 for Windows*. Milton Keynes: Open University Press.

- Kapıcıoğlu, B. (2016, Ekim 10). <https://www.mentalup.net/blog/dikkat-daginikligi-tedavisi>.
<https://www.mentalup.net:https://www.mentalup.net/blog/dikkat-daginikligi-tedavisi>
- Karabekiroğlu, K., Pazvantoğlu, O., Aker, A., & Akbaş, S. (2012). Journal of the International Neuropsychological Society. 18/5,819-826.
- Karabekiroğlu, K. (2012). *Aman dikkat: Dikkat ve öğrenme sorunları*. İstanbul : Say Yayınları.
- Kayaalp, L. (2008). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu. *Sempozyum Dizisi*, 147-152.
- Kline, R. (2011). *Principles And Practice of Structural Equation Modeling (Third Edition)*. New York: The Guilford Press.
- Kooij, J. (2010). Yetişkinlerde DEHB için Tanısal Görüşme DIVA Foundation. *La Hey, Hollanda*.
- M., T. F. (1993). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları*. 9. Ankara : Saydam Matbaacılık.
- Öktem, F. (1995). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2-91.
- Patton, J., Stanford, M., & Barratt, E. (1995). Factor stucture of the Barratt impulsiveness scale. *J Clin Psychol*, 768-774.
- Rosseel, Y. (2012). Lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling and More. Version 0.5–12 (BETA). *Journal of Statistical Software*, 1-36.
- Spinella, M. (2007). Normative data and a short form of the Barratt impulsiveness scale. *Int. J Neurosci*, 359-368.
- Swanson, J., Sergeant, J., & Taylor, E. (1998). Attention-deficit hyperactivity disorder and hyperkinetic disorder. *Lancet*, 351:429-433.
- Tamam, L., Güleç, H., & Karataş, G. (2013). Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11- KF) Türkçe Uyarlama Çalışması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50:130-134.
- Yazıcı, K., & Yazıcı, A. (2010). Dürtüsellüğün nöroanatomik ve nörokimyasal temelleri. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 2:254-280.
- Yıldırım, A. (2005). *Empati ve Çatışmalar*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Yıldırım, A. (2009). *Etkili İletişim Eğitimi*. İstanbul: Yıldırımdil Yayımcılık.
- Yeşilyaprak, B. (2007). Eğitim Psikolojisi. *Eğitim Psikolojisi*. içinde İstanbul:Remzi Kitapevi.